

Warszawa, dnia 22 października 2019 r.

15.88/2019/PIP/JJe/

**Szanowny Pan
Andrzej Milewski
Prokurator Okręgowy w Bydgoszczy
ul. Stefana Okrzei 10
85 – 317 Bydgoszcz**

Szanowny Panie Prokuratorze,

I. Wstęp

Helsińska Fundacja Praw Człowieka (dalej: HFPC) pragnie wyrazić zaniepokojenie sytuacją opisaną w artykule pt. *Młody mężczyzna zmarł podczas interwencji policji. „Użyli paralizatora, kluczowe wyniki sekcji zwłok”*, który ukazał się 21 października 2019 r. na portalu tvn24.pl¹. Przedmiotowa publikacja dotyczy śmierci 24-latka z Inowrocławia podczas interwencji Policji.

II. Stan faktyczny

Jak wynika z doniesień medialnych, do zdarzenia miało dojść w nocy z 19 na 20 października 2019 r. w Inowrocławiu. Zgodnie z przedstawionymi w artykule informacjami, mężczyzna przebywał wraz ze swoją partnerką u jej matki w mieszkaniu. Z opisaney w publikacji relacji kobiety wynika, że 24-latek „miał się zachowywać agresywnie, niszczyć meble i zrywać firany z okien”. Ze względu na zachowanie mężczyzny, na miejsce została wezwana Policja oraz ratownicy medyczni.

---

¹ . *Młody mężczyzna zmarł podczas interwencji policji. "Użyli paralizatora, kluczowe wyniki sekcji zwłok"*, tvn24.pl, <https://www.tvn24.pl/inowroclaw-policjanci-uzyli-paralizatora-elektrycznego-mezczyzna-zmarl,979175,s.html> (dostęp: 21 października 2019 r.).

Rzeczniczka prasowa Prokuratury Okręgowej w Bydgoszczy poinformowała media, że „w trakcie czynności podjętych przez policjantów doszło do nagłego zatrzymania krążenia, ratownicy podjęli próbę reanimacji tego mężczyzny, niestety zakończoną niepowodzeniem”. Z publikacji wynika, że wcześniej funkcjonariusze użyli wobec mężczyzny paralizatora. Zgodnie z artykułem, partnerka zmarłego 24-latka miała poinformować policjantów wezwanych do interwencji, że mężczyzna chorował na serce.

Jak wynika z publikacji na miejsce zdarzenia został wezwany prokurator; prowadzone były czynności wyjaśniające oraz oględziny zwłok. W sprawie zostało wszczęte śledztwo w sprawie nieumyślnego spowodowania śmierci 24-latka.

III. Stan prawny

Helsińska Fundacja Praw Człowieka jest organizacją pozarządową, której statutowym celem jest ochrona praw człowieka. Należy podkreślić, że śmierć osoby pozbawionej wolności może stanowić potencjalne naruszenie art. 2 oraz 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (dalej: EKPCz, Konwencja). W kontekście niniejszej sprawy pragniemy poczynić kilka systemowych uwag na temat gwarancji wynikających z **art. 2 Konwencji** stanowiącego o prawie do życia oraz zakazie tortur uregulowanym w **art. 3 EKPCz**.

Po pierwsze, należy powtórzyć za L. Garlickim, że pozbawienie wolności przez funkcjonariuszy państwowych oznacza **przejęcie przez nich odpowiedzialności za życie i integralność fizyczną danej osoby**. Zakłada się bowiem, że – skoro już doszło do pozbawienia wolności – to osoba taka pozostaje pod pełną kontrolą państwa i nie może stwarzać zagrożeń, o jakich mówi art. 2 ust. 2 EKPCz. Śmierć osoby w jakikolwiek sposób pozbawionej wolności rodzi po stronie państwa obowiązek wykazania, że jego funkcjonariusze nie ponoszą za nią odpowiedzialności. Odpowiedzialność państwa przybiera tu szerszy charakter, gdyż, obok generalnie przewidzianej przez art. 2 ust. 2 EKPCz odpowiedzialności za ekscesywne użycie „śmiertelnej siły”, pojawia się odpowiedzialność za zaniedbania prowadzące do utraty życia spowodowanej działaniami osób trzecich, chorobą bądź wypadkiem².

---

² L. Garlicki (red.), Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Komentarz do artykułów 1-18, Tom. 1, Warszawa 2010, s. 81.

Artykuł 2 Konwencji zobowiązuje także państwo do wyjaśnienia każdego przypadku utraty życia, który w sposób oczywisty nie wynika z przyczyn naturalnych (aspekt proceduralny prawa do życia). W opinii Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: Trybunał, ETPCz), „zdecydowanie niewystarczające jest pozostawienie tylko cywilnoprawnych dróg działania, bo nie dają one możliwości ukarania sprawców”³. Ponadto, „postępowanie karne musi zostać wszczęte i prowadzone z urzędu, gdy tylko władze powezmą wiadomość o przypadku pozbawienia życia”⁴. Samo postępowanie zaś musi mieć charakter efektywny, tzn. musi być prowadzone w sposób pozwalający zarówno na ustalenie przebiegu wypadków, jak i – ewentualne – oskarżenie i ukaranie osób odpowiedzialnych za bezprawne działania. Warto nadmienić, że w warunkach ponoszenia przez władze pełnej odpowiedzialności za życie i zdrowie człowieka (np. pozbawienia wolności) nieadekwatność krajowego dochodzenia może doprowadzić do konkluzji, że doszło do naruszenia art. 2 w aspekcie materialnym⁵. **Państwo ma zatem obowiązek wszechstronnego wyjaśnienia każdej sprawy, w której doszło do utraty życia przez osobę zatrzymaną.**

W kontekście badanej sprawy istotne są również gwarancje wynikające z art. 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Wprowadza on bowiem zakaz poddawania człowieka traktowaniu sprzecznemu z naturą godności ludzkiej, w szczególności powodującego cierpienie fizyczne i (lub) psychiczne, co można określić ogólnie jako zakaz maltretowania. Zakaz ten odnosi się zarówno do karania (rozumianego jako nakładanie sankcji przewidzianych przez prawo), jak i do wszelkich form faktycznego traktowania. Wartym podkreślenia jest również fakt, iż orzecznictwo strasburskie zawsze uznawało i potwierdzało szczególną rangę zakazu maltretowania oraz – wynikające stąd – szczególne miejsce art. 3 w systemie Konwencji. Tym samym wymaga on szczególnie rygorystycznego egzekwowania od państwa będącego stroną Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Po drugie, według Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, ustanowiony w art. 3 Konwencji zakaz ma charakter absolutny i nie dopuszcza jakichkolwiek wyjątków⁶. Innymi słowy, każde „wkroczenie” w sferę objętą zakazem

---

³ Wyrok ETPCz w sprawie *Yasa p. Turcji* (skarga nr 22495/93).

⁴ Zob. wyroki ETPCz w sprawach: *Ergi p. Turcji* (skarga nr 23818/94), *Nachova i inni p. Bułgarii* (skargi nr 43577/98 i 43579/98).

⁵ Wyrok ETPCz w sprawie *Mojsiejew*, par. 65.

⁶ Wyrok ETPCz z dn. 15.11.1996 r. w sprawie *Chahal p. Zjednoczonemu Królestwu*, skarga nr 22414/93, par. 96.

maltretowania stanowi „naruszenie” tego przepisu. Po trzecie, zakaz maltretowania obowiązuje niezależnie od postępowania osoby nim dotkniętej⁷. Nie ma też decydującego znaczenia, czy władze wiedziały o przypadkach maltretowania, bo odpowiedzialność państwa za działania jego funkcjonariuszy przybiera w znacznym stopniu charakter obiektywny⁸.

W praktyce orzecznictwa strasburskiego wykładnia art. 3 Konwencji wskazuje zakres obowiązków spoczywających na władzach publicznych – obok, podstawowego (materialnego), obowiązku o charakterze negatywnym (zakazującym władzom i ich funkcjonariuszom dopuszczania się działań o nieludzkim, poniżającym charakterze), orzecznictwo podkreśliło wagę obowiązków proceduralnych – nakazujących władzom przeprowadzenie „efektywnego badania” wszelkich zarzutów maltretowania. **Zatem, analogicznie jak w przypadku utraty życia przez osobę zatrzymaną, każde pojawienie się zarzutu maltretowania zobowiązuje władze krajowe do przeprowadzenia dochodzenia mającego na celu ustalenie faktów i ukaranie ewentualnych sprawców⁹.**

Trybunał stoi na stanowisku, iż każdy przejaw zastosowania przemocy fizycznej musi zostać usprawiedliwiony przez państwo¹⁰. Usprawiedliwienie to musi opierać się na ocenie proporcjonalności. Tym samym konieczność ta jest łatwiejsza do wykazania w odniesieniu do stadium zatrzymania, natomiast gdy zatrzymany znajduje się już pod pełną kontrolą władz, konieczność zastosowania przemocy wymaga szczególnie przekonującego uzasadnienia. Innymi słowy, nie da się wyłączyć „małej brutalności” ze sfery działań zakazanych przez art. 3 Konwencji¹¹. Nie jest konieczne występowanie elementu premedytacji, ani też zorientowanie brutalności na wymuszenie zeznań czy „ukaranie” ofiary. Jeżeli jednak element taki występuje, stanowi dodatkowy argument na rzecz stwierdzenia naruszenia art. 3 Konwencji¹². Mając powyższe na uwadze, stwierdzić

---

⁷ Wyrok ETPCz z dn. 18.01.1978 r. w sprawie *Irlandia p. Zjednoczonemu Królestwu*, skarga nr 5310/71, par. 163;

Wyrok w sprawie *Chahal*, par. 80.

⁸ Wyrok ETPCz w sprawie *Irlandia*, par. 159.

⁹ Wyrok ETPCz z dn. 18.12.1996 r. w sprawie *Aksoy p. Turcji*, skarga nr 21987/93, par. 98.

¹⁰ Wyrok ETPCz z dn. 4.12.1995 r. w sprawie *Ribitsch p. Austrii*, skarga nr 18896/91, par. 38.

¹¹ Wyrok ETPCz z dn. 24.02.2009 r. w sprawie *Pieniak p. Polsce*, skarga nr 19616/04, par. 48.

¹² Wyrok ETPCz z dn. 28.11.2000 r. w sprawie *Rehbock p. Słowenii*, skarga nr 29462/95, par. 75-78;

Wyrok ETPCz z dn. 10.03.2009 r. w sprawie *Turan Cakir p. Belgii*, skarga nr 44256/06, par. 60-61;

Wyrok ETPCz z dn. 12.04.2007 r. w sprawie *Dzwonkowski p. Polsce*, skarga nr 46702/99, par. 55;

Wyrok ETPCz z dn. 13.01.2009 w sprawie *Lewandowski and Lewandowska p. Polsce*, skarga nr 15562/02, par. 65.

trzeba, że żaden element brutalności nie może znajdować uzasadnienia w ogólnych obyczajach postępowania Policji.

Należy również podkreślić, że jeżeli osoba pozostawała w dobrym zdrowiu i stanie w momencie pozbawienia jej wolności, a później pojawiają się na jej ciele obrażenia lub ślady stosowania przemocy, to na „państwie ciąży obowiązek wiarygodnego wyjaśnienia, jak doszło do ich powstania”¹³. W braku takiego wyjaśnienia domniemywa się, że za powstanie obrażeń odpowiedzialność ponoszą funkcjonariusze, w których władzy znajdował się zatrzymany¹⁴.

IV. Stosowanie paralizatorów – perspektywa organów międzynarodowych

Helsińska Fundacja Praw Człowieka pragnie również wskazać, że organizacje międzynarodowe zwracają uwagę, że stosowanie paralizatorów może doprowadzać do nieludzkiego lub poniżającego traktowania bądź stosowania tortur. W pierwszej kolejności należy podkreślić, że Komitet Przeciwko Torturom Organizacji Narodów Zjednoczonych (dalej: CAT) w 2007 r. wskazał Portugalii, że jest zaniepokojony zakupem przez Portugalię Taser’ów X26, gdyż użycie tej broni powoduje silny ból stanowiący formę tortur, a w niektórych przypadkach może nawet spowodować śmierć¹⁵. Dlatego też, zdaniem CAT, Portugalia powinna rozważyć rezygnację z użycia Taser’ów X26”, której wpływ na stan fizyczny i psychiczny osób, wydaje się naruszać art. 1 Konwencji o zakazie tortur¹⁶.

Jednocześnie CAT w raporcie z 2013 r. podniósł, że Polska powinna zapewnić, iż użycie paralizatorów ograniczone zostanie wyłącznie do sytuacji ekstremalnych – tam, gdzie istnieje realne i bezpośrednie zagrożenie dla życia lub ryzyko poważnych obrażeń – i że broń ta jest używana tylko przez wyszkolonych funkcjonariuszy, jako substytut

¹³ Wyrok z dn. 27.08.1992 r. w sprawie *Tomasí p. Francji*, skarga nr 12850/87, par. 109-111;

Wyrok ETPCz w sprawie *Ribitsch*, par. 34;

Wyrok ETPCz z dn. 28.07.1999 r. w sprawie *Selmouni p. Francji*, skarga nr 25803/94, par. 87.

¹⁴ Wyrok ETPCz z dn. 12.10.2004 r. w sprawie *Bursuc p. Rumunii*, skarga nr 42066/98, par. 80.

¹⁵ CAT swoje spostrzeżenia oparł na analizie zgonów z powodu użycia Tasera X26 w USA – przyp. autor.

¹⁶ Conclusions and recommendations of the Committee against Torture, 19 lutego 2008 roku, CAT/C/PRT/CO/4,

<http://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2fPPRiCAqhKb7yhsvQVdNRtaN7IpeIlgQXma51XusxSjo%2bOL4DGx45jzlAzYWnNfQ0enwzX6AzaNgcHNL0zxje6nnZiJ7BJOU6wyPv%2bdNZSYnhJpt5ddZj39QLz> (dostęp 22 października 2019 r.).

broni palnej. CAT wskazał także, że wykorzystanie paralizatorów powinno podlegać zasadom konieczności i proporcjonalności¹⁷.

Również kwestię używania paralizatorów przez funkcjonariuszy Policji w Polsce rozpatrywał Europejski Komitet ds. Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu, który podczas wizyty w Polsce w 2017 r. zapoznawał się także ze sprawą śmierci Igora Stachowiaka. CPT w raporcie ze swojej wizytacji zalecił zwrócenie szczególnej uwagi na powtarzanie wszystkim policjantom instrukcji dotyczących właściwego postępowania w odniesieniu do używania paralizatorów (taserów) i egzekwowania tych zasad. W tym kontekście wszystkim pracownikom policji, jak wskazał CPT, należy wyjaśnić, że taser może być używany tylko wtedy, gdy istnieje rzeczywiste i bezpośrednie zagrożenie życia lub ryzyko poważnych obrażeń. Użycie takiej broni wyłącznie w celu zmuszenia do wykonania polecenia, jak wskazał CPT, jest niedopuszczalne. Zdaniem CPT, stosowanie taserów powinno podlegać zasadom konieczności, pomocniczości, proporcjonalności, uprzedniego ostrzeżenia (w miarę możliwości) i ostrożności. **Co więcej, korzystanie z takiej broni powinno być dozwolone tylko wtedy, gdy inne mniej inwazyjne środki przymusu bezpośredniego przymusowe (negocjacje i perswazja, techniki kontroli ręcznej itp.) zawiodły lub są niewykonalne i jest to jedyna możliwa alternatywa dla stosowania metody o większym ryzyku obrażeń lub śmierci (np. broni palnej)**¹⁸.

V. Wnioski

Należy wyraźnie podkreślić, że Europejska Konwencja Praw Człowieka zobowiązuje państwo do powstrzymania się przed umyślnym i bezprawnym pozbawieniem życia, ale także do podjęcia niezbędnych kroków w celu ochrony jednostek. Ponadto, proceduralne obowiązki wynikające z art. 2 oraz art. 3 Konwencji zostały określone przez Trybunał bardzo szeroko, a ich niedopełnienie ze strony państwa skutkować może stwierdzeniem naruszenia Konwencji. Mając na uwadze powyższe

---

¹⁷ Conclusions and recommendations of the Committee against Torture, 23 grudnia 2013 roku, CAT/C/POL/CO/5-6, <http://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2fPPRiCAqhKb7yhsr0yVMLY8Itqp7elPaWy9%2fzhpqAgxlv0wYIHQRBCyv6Z5WSAJ4meQ2lea4vsj8k3h%2fQY3d6Rp6d2fr%2fQbcD8Ie15hagjXI9LdkxR6L9Oq8QZ> (dostęp 22 października 2019 r.).

¹⁸ CPT/Inf (2018) 39, Section: 6/42, 27 listopada 2017; identyczne zalecenia zostały wydane przez CPT względem Bułgarii w 2018 roku – CPT/Inf (2018) 15, Section: 7/42, 28 marca 2018, <http://hudoc.cpt.coe.int/eng?i=p-bgr-20170925-en-7> (dostęp: 22 października 2019 r.).

rozważania Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, należy podkreślić, że sprawa śmierci 24-letniego mężczyzny podczas interwencji Policji w Inowrocławiu powinna zostać wyjaśniona wszechstronnie – tj. w sposób odpowiadający powołanym wyżej standardom Trybunału.

Helsińska Fundacja Praw Człowieka zwraca się więc do Pana Prokuratora z uprzejmą prośbą o odniesienie się do przedmiotowej sprawy oraz udzielenie nam informacji na temat wyników toczącego się postępowania.

Łpnyuy upony mowukey

Helsińska Fundacja Praw Człowieka
KOORDYNATOR PROGRAMU
INTERWENCJI PRAWNEJ

[Signature]
Piotr Kubaszewski

Helsińska Fundacja Praw Człowieka
SEKRETARZ ZARZĄDU

[Signature]
Piotr Kladoczny